

UDK 811.163.6'282

Januška Gostenčnik

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU

januska.gostenčnik@zrc-sazu.si

KRAJEVNI GOVORI OD BABNEGA POLJA DO BOSLJIVE LOKE

Prispevek prikaže glavne glasoslovne poteze krajevnih govorov, in sicer na slovenski strani – Babno Polje, Novi Kot, Osilnica, Bosljiva Loka – in na hrvaški strani – Prezid, Tršće, Ravnice, Gerovo, Hrvatsko. Natančneje se prikaže govor Tršća v obliki fonološkega opisa, ki izhaja iz izhodiščnega splošnoslovenskega fonološkega sistema. Namen prispevka je na osnovi narečnega gradiva potrditi, da so omenjeni krajevni govori del istega narečja. Potrdijo se sledeče delovne hipoteze: državna meja ne predstavlja tudi narečne meje; obravnavani govori ne izkazujejo mešanosti; vse govore moremo umestiti v eno narečje, tj. v zahodni del kostelskega narečja doljenjske narečne skupine slovenskega jezikovnega sistema.

Ključne besede: dialektologija, kostelsko narečje, doljenjska narečna skupina, *Slovenski lingvistični atlas*, fonologija

The article outlines the main phonological features of the local dialects Babno Polje, Novi Kot, Osilnica, and Bosljiva Loka from the Slovenian side of the border, and Prezid, Tršće, Ravnice, Gerovo and Hrvatsko from the Croatian side. The local dialect of Tršće is presented in a form of a phonological description where the basic Slovene system is taken as a point of departure. The aim of the paper was to confirm, based on dialectal material, that all of the treated local dialects belong to the same dialect. The study confirmed the following working hypothesis: the national border does not present a dialectal border; the examined local dialects are not mixed; all of them can be classified as a part of the Western local dialects of the Kostel dialect of the Lower Carniolan group of the Slovene language.

Keywords: dialectology, Kostel dialect, Lower Carniolan group, *Slovenian Linguistic Atlas*, phonology

0 Uvod¹

Prispevek² prinaša primerjalno gradivo devetih krajevnih govorov – od Babnega Polja in Novega Kota na slovenski strani čez državno mejo in Prezid v Gorski kotar vzdolž regionalne ceste proti Delnicam do Gerova, na vzhodu pa ob Čabranci do Bosljive Loke – nekateri izmed obravnavanih govorov so točke Slovenskega

¹ Prispevek je nastal na podlagi moje doktorske disertacije z naslovom *Izoglose na stiku slovenskega kostelskega narečja in kajkavskega goranskega narečja*, mentorica red. prof. dr. Alenka Šivic-Dular in somentorica izr. prof. dr. Jožica Škofic, in v okviru aplikativnega raziskovalnega projekta ARRS in SAZU L6-4042 Materialna kulturna dediščina v slovenskih narečjih: geolingvistična predstavitev, ki ga vodila izr. prof. dr. Jožica Škofic.

² Za pregled prispevka in za vse pripombe se zahvaljujem red. prof. dr. Alenki Šivic-Dular in izr. prof. dr. Jožici Škofic.

lingvističnega atlasa (dalje SLA): Babno Polje (BP) – SLA T279, Novi Kot (NK) – SLA T417, Osilnica (Os) – SLA T281, Bosljiva Loka (BL), Prezid (Pr), Tršče (Tr), Ravnice (Ra) – SLA T411, Gerovo (Ge), Hrvatsko (Hr).³

Govore na slovenski strani državne meje uvrščamo v kostelsko narečje dolenske narečne skupine, krajevne govore hrvaških krajev Prezid, Tršče, Ravnice, Gerovo in Hrvatsko pa hrvaška dialektologija uvršča v zahodnogoransko narečje kajkavske narečne skupine (Lončarić 1996). Vendar pa ti govori ne izkazujejo tipičnih kajkavskih značilnosti – osnovne kajkavske akcentuacije, t. i. OKA, (Ivšić 1936),⁴ ne izkazujejo sovpadov: Z jsl. (= zahodnojužnoslovanski) *ž in *ǰ ter Z jsl. *ǰ in */ (Ivić 1961; Lončarić 1996). Postavlja se vprašanje, kaj obravnavane krajevne govore definira kot kajkavske? V tem prispevku želimo pokazati, da omenjene govore po glasovnih jezikovnih značilnostih lahko uvrstimo v slovenski jezikovni sistem.⁵ S tem zgoj nadaljujemo že leta 1961 zapisano misel Pavla Ivića (1961: 21): »The dialects of Fužine, Skrad, Gerovo and Čabar in Gorski kotar show a clearcut southern Slovenian (dolenjsko-notranjska) basis.« Območje obravnavanih govorov namreč kljub državni meji kot politični ločnici predstavlja jezikovnozgodovinski kontinuum, kar se danes odraža zlasti v jezikovno-narečni podobi krajevnih govorov. Govori tako ne izkazujejo mešanosti, temveč sistemskost in skupno lingvogenezo.

Sociolingvistični vidiki jezikovne ali narodnostne pripadnosti niso bili predmet proučevanja v tem prispevku.

1 Dosedanje obravnave

1.1 Kostelsko narečje

Danes h kostelskemu narečju dolenske narečne skupine uvrščamo govore med levim bregom Čabranke in levim bregom zgornjega toka reke Kolpe na JZ ter kočevsko planoto na SV, se pravi, da se kostelsko narečje govori od Babnega Polja in Lazca na skrajnem severnem delu, v smeri proti jugovzhodu pa ob reki Kolpi vse do Kostela. Kostelsko narečje je del dolenske narečne ploskve (Šekli 2009: 307), s svojimi novjšimi jezikovnimi inovacijami pa se loči od preostalih dolenskih narečij. Vendar pa kostelsko narečje ni enotno. Izguba tonemskih nasprotij in mlajši naglasni premiki so skupni vsem govorom, samoglasniške in soglasniške izofone mlajšega postanka pa predstavljajo ločnico med (severo)zahodnimi in (jugo)vzhodnimi govori (Šekli 2009, Gostenčnik 2013a).⁶

³ Narečno gradivo za krajevne govore je iz naslednjih virov: Babno Polje, Novi Kot, Ravnice – zapisi za SLA in lastno gradivo, Osilnica – zapis za SLA, Prezid, Tršče – Malnar 2012 in 2013, Gerovo – zapis za HJA in lastno gradivo, Hrvatsko – Muhvič 2009, Bosljiva Loka – Gorše 2010.

⁴ Stjepan Ivšić goranskih govorov ni vključil v svoj opis kajkavskih govorov.

⁵ Za nekatere izmed omenjenih krajevnih govorov (Ravnice, Gerovo, Hrvatsko) je to bilo že dokazano, in sicer v Šekli 2013, Gostenčnik 2013a in 2013b ter 2014a.

⁶ Snop izoglos, ki prestavlja ločnico med temi govori sega nekako od Srobotnika ob Kolpi v smeri proti jugozahodu na Hrvaškem. Za natančnejšo določitev poteka te ločnice bodo potrebne še raziskave na Hrvaškem v krajih med Gerovskim Krajem in Crnim Lugom, ki je najverjetneje že predstavnik vzhodnih

Kostelske govore so v preteklosti na različne načine obravnavali mnogi slovenski jezikoslovci. Medtem ko je Fran Ramovš razpolagal z malo gradiva (Horvat 1994: 306) predvsem z območja (jugo)vzhodnih kostelskih govorov, je Tine Logar popisoval govore tudi v območju Zgornje Kolpe in Čabranke. Leta 1957 je nastal Logarjev zapis po vprašalnici SLA za Osilnico. V svojem komentarju v rokopisu zapisa za SLA za Osilnico je na podlagi refleksov dolgega vokalizma komentiral, da »v Osilnici govorijo isto kot v Gerovu« (1. stran rokopisa), kar pomeni, da je najverjetneje poznal tudi gerovski govor in druge bližnje govore. V poročilu s terena v kraju Osilnica pa: »Enaka govorica je razširjena tudi po hribih onstran Kolpe na Hrvatskem« (1. stran tipkopisa). Razlogi, da Logar ni natančno imenoval hrvaških krajev, v katerih je, kot izgleda, tudi raziskoval, so bili najverjetneje politično motivirani, saj svojih ugotovitev prav tako ni apliciral na t. i. Logar-Riglerjevi karti slovenskih narečij iz leta 1986, kjer je južna slovenska narečna meja izenačena s politično mejo med Slovenijo in Hrvaško.

1.2 Zahodni goranski govori

Gorskokotarske govore obravnava več avtorjev,⁷ in sicer Božidar Finka, Vida Barac-Grum, Josip Lisac, Mijo Lončarić, med mlajšimi pa Marija Malnar Jurišić in Tijmen Pronk.

Hrvaška dialektologija tradicionalno uvršča med gorskokotarske govore vse govore do državne meje s Slovenijo. Odstopanja od glavnih kajkavskih klasifikacijskih kriterijev se razlaga na različne načine, ki jim lahko postavimo skupni imenovalec: »Goranska ili gorskokotarska kajkavština nastala je kao rezultat raznovrsnih dijalekatskih prožimanja pri čemu važnu ulogu imaju dijalekti slovenskoga jezika« (Barac-Grum, Finka 1981: 424).

Finka je klasificiral (1974) goranske govore, glede izvora zahodnih goranskih govorov pa delil mnenje z Lončarićem (1996: 32), ki meni, da imajo zahodni goranski govori v osnovi sicer slovenski razvoj, vendar pa je to sekundarno, saj naj bi nastalo kot rezultat priseljevanja v 16. stoletju: »Smatram da rani razvoj nije bio slovenski, kao ni u Beloj krajini, dok je kasniji, nakon migracija, mogao biti u dolenskom smjeru« (1996: 161–62).

Barac-Grum (1993) je krajevne govore Čabra in Gerova (sinhrono gledano) klasificirala v t. i. »makrosustav X.«, krajevni govor Prezida pa v »makrosustav XI«. Klasifikacija sloni na naslednjih razlikah: govor Prezida pozna *š*, *ć*, *ž* (slekanje in cakavizem) in *ua*, medtem ko ima Čabar včasih *uo* in včasih *ua*. Kratki vokalizem (1993: 82), tako naglašen kot nenaglašen, pa je enak kot v Prezidu, Gerovu in Čabru. Njena klasifikacija nam torej ničesar ne pove o sami (diahroni) narečni umestitvi govora. Tudi Malnar (2013), ki je proučevala zlasti govora Tršča in Prezida, nadaljuje s tradicionalno hrvaško klasifikacijo.

---

govorov (gradivo za Crni Lug v: Kovač 2015, tam interpretirano kot zahodno goranski govor kajkavskega narečja). Med zahodne kostelske govore pa po svojih značilnostih spada tudi krajevni govor Delnic, ki v tem prispevku ni zajet.

⁷ Na tem mestu omenjam predvsem hrvaške jezikoslovce.

Hrvaška dialektologija mestoma tudi neposredno povezuje goransko narečje s slovenskimi narečji oz. slovenskim jezikovnim sistemom. Tako npr. Josip Lisac pravi, da »su kajkavskim goranskim najbliži srodnici najjužnji slovenski govori« (2006: 61), in dalje: »Mislim da nečemo pogriješiti povežemo li ipak delničko stanje s dolenskim, a tako moramo postupati i s čitavim terenom od Delnica prema Gerovu, Zamostu i Prezidu uključujući i Babno Polje na slovenskoj strani« (Lisac 2006: 59). Tako posredno tudi Tijmen Pronk (2010: 129), ko zaključi, da ni potrebe, da bi se goranske govore razlagalo kot mešane in da je njihova avtohtona osnova dobro razvidna, sploh če jih gledamo v kontekstu bližnjih južnoslovanskih narečij.

Znotraj slovenske dialektologije se govore na obeh straneh politične meje v zadnjem času ponovno začenja obravnavati kot del celote: »Od zahodnih gorskokotarskih govorov med zahodne kostelske govore sodijo na primer govori krajev Čabar (v krajevnem govoru *Čeber*), Gerovo, Delnice. ... in Ravnice« (Šekli 2013: 38, 42). Tako sta krajevna govora Čabra – SLA T410 in Ravnic – SLA T411 na Hrvaškem tudi regularni točki SLA (prej t. i. kontrolni točki) (SLA 1.2: 22 in SLA 2.2: 20).

2 Umestitev obravnavanih govorov

Vse obravnavane govore lahko izpeljemo iz dolenske narečne ploskve slovenskega jezikovnega sistema. Med skupne lastnosti obravnavanih govorov tako spadajo (starejše jezikovne spremembe):⁸

– Zgodnje daljšanje issln. kratkih akutiranih nezadnjih besednih zlogov – refleksa za stalnodolgi jat in kratkoakutirani jat v nezadnjem zlogu sta enaka (issln. *ě/**ě̇*- > J sln. *ej > dol. *ej > Z kostel. *e:ī*).

Gradivo: **BP** *s'ne:ig, 'le:ītu*; **Pr** *m'le:iku, 'le:ītu*; **NK** *m'le:īku, 'le:ītu*; **Tr** *c'vęit, 'me:īstu*; **Ra** *g're:ix, 'ce:īsta*; **Ge** *z'le:īp, sə'se:īda*; **Os** *g'nę:īzdō, 'se:īme*; **Hr** *pe:īsok, 'ce:īsta*; **BL** *le:īska, 'se:īme*.

– Vzoredni razvoj issln. stalnodolgega jata in stalnodolgega *o* (issln. *ō in **ō̇* > J sln. *ei in *ou > dol. *ei in **ū*⁹ > Z kostel. *e:ī* in *u/u*).

Gradivo: **BP** *'me:īsoc 'mesec', 'nus*; **Pr** *'me:īsoc 'mesec', 'nus*; **NK** *be'se:īda, 'muč*; **Tr** *č're:īšna, 'must*; **Ra** *'ve:ītər, 'kust*; **Ge** *be'se:īda, 'must*; **Os** *b're:īskva, 'nuft*; **Hr** *be'se:īda, 'nu:ft*; **BL** *b're:īskva, 'mu:st*.

⁸ Gradivo za krajevna govora Prezida in Tršča sem črpala iz hrvaške literature (Malnar 2012 in 2013), zato je bilo potrebno gradivo zaradi lažje primerjave transkribirati iz hrvaške fonetične transkripcije v slovensko nacionalno transkripcijo. Uporabila sem navodila, ki so jih pripravili na Inštitutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje v Zagrebu. Potrebno je omeniti, da so navidezne razlike v kvaliteti (npr. nevtralni *e*-ji in *o*-ji) samoglasnikov v primerjavi z narečnim gradivom iz slovenske literature lahko zavajajoči, saj so posledica drugega slušnega izhodišča in ne nujno predstavljajo razlike v kvaliteti.

⁹ Za vzhodne kostelske govore se zaenkrat predvideva, da je najverjetneje prišlo do izostanka monoftongizacije J sln. *ou (< issln. *ō) (Šekli 2009: 306 in 2013: 38–39; za govor Banje Loke glej Gostenčnik: 2014b). V zvezi s tem velja omeniti disimilacijo *zv* → *zg* v leksemih *zvон, zvonec, zvoniti*, ki jo poznajo zgolj zahodni kostelski govori (npr.: **BP** *z'gun*, **Tr** *z'ganc*; **Ra** *z'gō:nc*; **Ge** *z'gun:n*; **Os** *z'gun*, **Hr, BL** *z'gun*: **Vas** *z'vō:n ~ z'vō:n*, **Banja Loka** *z'vō:n*). Ta prehod je znotraj celotnega slovenskega jezikovnega prostora omejen predvsem na narečja, ki poznajo prehod *ō > *ū* (ali *u*), t. j. energično artikulacijo glasu *o* (Ramovš 1924: 161).

– Sovpad refleksov stalno dolgega *e*, novoakutiranega *e* in *e*-jevskega nosnika kot posledica zgodnje podaljšave kratkonaglašanih nezadnjih besednih zlogov (issln. *ē/*ē̄ = *ē/*ē̄ -> dol. *ie > Z kostel. i:ə/ē:/ē:/li:).

Gradivo: **BP** 'pi:əč, 'zi:əle, 'pi:əst, 's'ri:əča; **Pr** 'l'et, 's'ə:dɔn '7', 'p'et:ɔk 'petek', 's'r'ə:ča; **NK** 'p'è:č, 'z'è:le, 'p'è:t, 'd'è:tela; **Tr** 'mi:t, 'si:dɛn '7', 'ri:t 'red', 's'ri:ča; **Ra** 'p'è:č, im. mn.: 'r'è:bra, 'p'è:tek, 's'r'è:ča; **Ge** 'ši:st ~ 'm'è:t, 'si:dɔn '7' ~ 'p'è:rje, 'pi:st, 1. os. ed. sed. g'l'è:dan, 'd'è:talca; **Os** 'mi:t, im. mn. 'ri:bra, 'pi:tok 'petek', 's'ri:ča; **Hr** 'pi:č, 'ži:n'ska, 'pi:tok, prid. ž. 's'ri:čna; **BL** 'li:t 'led', 'pi:rje, 'pi:tok 'petek' ~ 'z'č'è:ɔk, g'li:dat 'gledati'.

– Sovpad refleksov novoakutiranega *o* in *o*-jevskega nosnika kot posledica zgodnje podaljšave kratkonaglašanih nezadnjih besednih zlogov (issln. *ō = *ō̄/*ō̄ -> *ō̄ > dol. *uo > Z kostel. u:ə/ō:/ò:/u:).

Gradivo: **BP** 'ku:za, 'zu:əp, 'gu:əba; **Pr** 'k'ò:ža, 'z'ɔ:p; **NK** prid. m. 'm'ò:k'ər, p'a's'ò:da; **Tr** s'g'bu:ta, 'ru:b'ec, 'gu:ba; **Ra** 'k'ò:ža, 'm'ò:š, 't'ò:ča; **Ge** 1. os. ed. sed.: 'x'ò:d'jn ~ 'ku:za, 'zu:p, 'tu:ča; **Os** 'ku:za, 'ru:b'ec, 'tu:ča; **Hr** 'ku:za, 'zu:p, 'tu:ča; **BL** 'ku:za ~ 'k'ò:ža, 'zu:p, 't'ò:ča ~ 'gu:ba.

– Vokalizacija dolgega polglasnika v smeri proti *a* (issln. *ā/*ā̄ = issln. *ā/*ā̄ -> dol. *ā > Z kostel. ā:/a:).

Gradivo: **BP** 'v'ā:s, 't'ā:š'ča, 'v'r'ā:t, 'g'ā:b'ɔr 'gaber'; **Pr** 'ma:x, 'ma:ša, 'v'r'ā:t, 'ka:m'ɔn; **NK** 'va:s, tož. ed. k 'ma:ši, 'v'r'ā:t, 'ka:m'ɔn; **Tr** 'va:s, 'ma:ša, 'v'r'ā:k 'vrag', 'ka:pla; **Ra** 'ta:st, 'ta:š'ča, n'a'va:da, 'p'a:m'et; **Ge** 'da:n, 'ma:ša, x'ua:t 'hlad', 'ža:u'ɔst; **Os** 'ta:st, 'ma:ša, 't'r'ava, 'ja:var 'javor'; **Hr** 'ča:st, 'ma:ša, d'ua:n, d'ua:ka; **BL** 'va:s, 'ta:š'čā, x'r'ast, 'ža:bā.

Sledijo mlajši jezikovni razvoji (samoglasniški, naglasni in soglasniški). Vzporeden razvoj umičnonaglašanih *e* in *o* (Z kostelski govori imajo diftonške reflekse, V monofonške), izguba tonemskih nasprotij in naglasni umiki, moderna vokalna redukcija (Z govori izkazujejo višjo stopnjo redukcije), prehod *v > f pred nezvenečimi nezvočniki oz. v izglasju, prehod -m > -n in nastop protetičnega v pred *u*- so značilni za vse govore kostelskega narečja. Preostale značilnosti pa izdvajajo njegov zahodni del.

– Vzporeden razvoj umično naglašanih *e* in *o* (< Z kostel. i'el/i'el in u'ol/u'ol/u'ol).

Gradivo: **BP** 's'j'ed'uo, p'a'n'uoči; **Pr** 's'j'ɛ's'tra, 'n'ua:ga; **NK** 's'j'ed'yu, 'k'uo:sa; **Tr** 't'i'ɛ'ta, l'ɛ'p'uo:ta; **Ra** 1. os. ed. sed. 'r'j'è'č'ɛm, 'k'uo:s'ec; **Ge** 'z'j'è:m'la, p'uo:tok; **Os** s't'i'egn'ò, 'ru:osa; **Hr** 'č'j'è'uo, 'n'uo:ga; **BL** 'p'i'ɛ:lin, 'g'uo:ra.

– Izguba tonemskih nasprotij in naglasni umiki: umik na prednaglasno nadkračino; umik z zadnjega dolgega na predhodni zlog (odraz tonema psl. starega dolgega cirkumfleksa in novega dolgega akuta); umik naglasa z zadnjega kratkega zaprtega zloga na predhodni zlog.

Gradivo: **BP** 'm'og'ua 'megla', 'kakuš, 'nebu, 'kavač, 3. os. ed. sed.: 'bali 'boleti', 'abras 'obraz'; **Pr** 'm'og'ua, 'kakuš, 'mesu, 'm'ɛxur, 'v'ɔš'ak 'visok'; **NK** 'd'ə'nəs, 'kazuc 'kozolec', im. mn. 'p'è:či 'peč', 'kavač, 3. os. ed. sed. d'ɔ'z'ari 'dozoreti', 'u'atr'ək; **Tr** 'd'ɛ'n'ɛs, prid. 's'ɛ'nin 'senen', mesu, 'm'ɛxur, 3. os. ed. 's'ɛ:di 'sedeti', prid. 'ra:jen 'rojen'; **Ra** 'm'eg'ua, 'g'au'ɔp 'golob', 'nebu, 'pastir, 1. os. ed. sed.: se 'patin 'potiti se', 'č'ɛ'gan 'cigan'; **Ge** 'd'ə's'ka, 'kakuš, 'mesu, 'past'j'ur, 3. os. ed. sed.: 'gari 'goreti', 'š'j'rak 'širok'; **Os** 'm'og'ua, 'u'ob'ua:k 'oblak', 's'ɛ:nu, 'ž'ɛpan 'župan', 3. os. ed. sed. 'rosi 'rositi', 'm'ər'l'ɛč 'mrlič'; **Hr** 'd'ɔ's'ka, 'v'ɛ:č'ir, 'm'ɛ:su, 1. os. ed. sed.: 'muč'in 'molčim', 3. os. ed. sed. 'ž'ivj,

'cǰgan; **BL** s'toza, 'kokuš ~ 'ko:kuš, 'me:su, 'pa:stir ~ 'pastir, 3. os. ed. sed. s'mərdj, prid. m. 'šǰrǰk.

– Pojavi moderne vokalne redukcije.

Gradivo: **BP** pa've:ɨdat, ka'le:ɨnu, šǰ'vā:nka, ga'se:ɨnca; **Pr** da'vica 'vdova', pa'čā:sǰ, ka'lǰɨnu, nas're:čna, 'ba:pca 'babica'; **NK** paga'ri:šǰče, k'ua:davu, na'va:rnu, 'pǰelǰn, mest. ed. na pa'tu:kǰ 'potok', stǰ'djenc; **Tr** da'vica 'vdova', ka'lǰɨnu, pa'za:bǰt 'pozabiti', ga'vi:dna; **Ra** gaspa'dina, pa'le:ɨnu, stǰ'djenc; **Ge** ka'lǰ:ɨnǰl-ǰ, im. mn. sra'ma:kǰ, lǰ'sica, 'šišca 'hišica'; **Os** k'ua:doɨu 'kladivo', gaspa'dina, šǰ'va:nka, sǰ'djenc 'studenec'; **Hr** pǰ'uo:žǰt 'položiti', ko'lǰɨnu, 'zi:lca 'žilica'; **BL** im. mn. ko'ku:šǰ, del. na -l mn. zapǰ'sti:lǰ 'zapustiti', m'lǰ:ikǰ, sǰ'djǰ:ɨoc 'studenec'.

– Ozvenečenje *v > f pred nezv. nezvočniki in v izglasju

Gradivo: **BP** f'sak, 'čǰrf, rod. mn. ž. k'rǰf; **Pr** g'ua:fca 'glavica', zd'raf, (rod. mn. m. -ox); **NK** uaf'sǰ:na (s'ua:ma), 'ci:rkuf, rod. mn. 'kuašuf 'koš'; **Tr** pak'rǰofka, 'karf 'kri', (rod. mn. m. -u); **Ra** mest. ed. f pa'le:ɨnǰ 'poleno', 'čǰrf, (rod. mn. m. -u); **Ge** žer'ja:fka, 'zilaf, rod. mn. b'ra:tof; **Os** 'uofca, 'ci:rkuf, rod. mn. m.: b'ra:tof; **Hr** 2. os. ed. f'ti:čǰš 'vtakniti', 'zi:f 'živ, **BL** nafk'rǰ:br, 'po:tkuf, rod. mn. 'kǰ:uuf 'kol'.

– Prehod -m > -n pri sklanji samostalniške besede, pri 1. os. ed. glagola in nepregibnih besednih vrstah (ne pri leksičnih morfemih).¹⁰

Gradivo: **BP** 'kǰ:n 'kam', or. ed.: sǰ 'sinan, daj. mn.: x'či:ǰran, 1. os. ed. sed. 'uǰ:žen 'lagati'; **Pr** 'tan 'tam', 'uǰsǰn '8', or. ed. 'nuǰftǰn 'noht', daj. mn. k 'ba:ban, 1. os. ed.: 'mislǰn; **NK** 'tan 'tam', 'uǰsǰn '8', or. ed. s 'klučǰn, daj. mn. 'puncan, 1. os. ed. sed. 'kǰ:plǰn 'kopati'; **Tr** 'tan 'tam', 'si:dǰn '7', or. ed. z b'ra:teǰn, daj. mn. k 'šǰǰstran, 1. os. ed. 'paznan 'poznati'; **Ra** 'sǰ:dǰn '7', or. ed. s 'kuotlǰn, daj. mn. 'kuosan 'kosa', 1. os. ed. sed. s'tajin 'stati'; **Ge** 'tan, z'mi:ron 'zmerom, vedno', or. ed. s sra'ma:kon 'siromak', daj. mn. 'uǰ:fcǰn 'ovca', 1. os. ed. sed. 'vidin 'videti'; **Os** 'tan, 'si:don '7', or. ed. 'sinǰn 'sin', daj. mn. 'šǰǰstran, 1. os. ed. sed. 'čǰepin 'čǰepeti'; **Hr** z'mi:ron 'zmerom, vedno', 'si:dǰn, mest. ed. za 'xǰ:rptǰn, 1. os. ed. sed. s'pystin 'spustiti'; **BL** 'ka:n 'kam', 'si:dǰn '7', or. ed. s 'tǰstin 'muǰ:žǰn, 1. os. ed. sed. 've:ɨn 'vedeti'.

– Nastop protetičnega v pred *u-.

Gradivo: **BP** 'vusta 'usta', 'vǰxu 'uho'; **Pr** 'vusta, 'vǰxu; **NK** 'vusenje 'usnje'; **Tr** 'vǰdret 'udariti', 'vǰxu 'uho'; **Ra** 'vuš 'uš', 'vǰxu; **Ge** 'vǰsta 'usta', 'vǰxu 'uho'; **Os** 'vusta, 'vǰxu; **Hr** 'vu:sta, 'vy:xu; **BL** 'vy:sta, 'vǰxu.

– Odras zlogotvornega l je dvoglasniški (issln. *ǰ/*ǰ- > Z kostel. ou/ou/ǰ:u).¹¹

¹⁰ Tipološki pojav, t. i. (hrv.) *adrijatizam* (oz. *dalmatizam*), je poznan v hrvaški dialektologiji predvsem v zvezi s čakavskimi govori. Značilen je za vse čakavske, deloma štokavske govore ob obalnem pasu Jadranskega morja in za zahodne goranske govore (vzhodni goranski govori tega pojava ne poznajo). Poznajo pa ta pojav tudi slovenski skrajno vzhodni panonski govori ter skrajno zahodni oz. jugozahodni govori (Lenček 1996: 154) ziljsko, obsoško, rezijansko, tersko, nadiško, briško narečje, zahodni del kraškega narečja, južnotranjsko (glej Rigler 1963: 157) in istrsko narečje ter celotno kostelsko narečje. Izoglosa -m > -n tako poteka (poleg panonskih govorov) od skrajnega severozahoda slovenskih govorov proti jugu vzdolž Jadranskega morja, proti vzhodu pa je meja v ravnogorskem Starem Varošu (Barac-Grum 1993: 156). Več o tem v: Brozović 1998: 222, Moguš 1977: 89.

¹¹ Pronk opozarja (2010: 123), da ni naključje, da so diftong ou ohranili prav tisti govori, ki ohranjajo tudi diftong ej iz jata. Predvideva, da je v govori, ki danes izkazujejo monoftong u (< *ǰ), kot je stanje v V kostelskih govori, le-ta nastal iz nekdanjega *ou, saj ti govori niso trpeli diftongov v svojem sistemu.

Gradivo: **BP** 'bo:ɤxa, 'vo:ɤna, ('sɔ:nce); **Pr** 'vɔuk, 'vɔɤna, ('sɔ:nce); **NK** rod. ed. 'vo:ɤne; **Tr** 'bɔɤxa, ('su:nce); **Ra** 'zɔ:ɤna, prid. ž. 'do:ɤga, ('su:nce); **Ge** 'bɔ:ɤxa, 'vɔ:ɤna, ('sɔ:nce); **Os** 'čɔ:ɤn, 'pɔ:ɤx, ('sɔ:nce); **Hr** 'zɔ:ɤna, 'vɔ:ɤna; **BL** 'čɔ:ɤn, 'Kɔ:ɤpa.

– Krajšanje visokih vokalov u in i (issln. *ū/*î-, *ī/*i- > Z kostel. u in i).¹²

Gradivo: **BP** 'suša, 'k'luka, 'sin, 'lipa; **Pr** 'duša, 'jutɔ, 'zima, 'k'niga; **NK** 'k'luč, 'ruxa, ('si:n), 'b'lizi 'blizu', 'lipa; **Tr** 'vusta, 'muxa, 'sin, 'ka'ritu; **Ra** 'suša ~ 'šuša (star.), rod. ed.: 'kupa, 'vinó, 'pua'nina; **Ge** 'suša, 'ruxa, 'sin ~ 'si:n, 'kap'riva ~ 'zi:tu; **Os** 'k'luč, 'bukva, 'g'lista, 's'liva; **Hr** 'duša, 'burja, 'vi:nu ~ 'zima, 'lu'pi:na; **BL** 'p'ly:ča ~ 'p'lyča, 'ry:xa 'rjuha', 'š'či: 'hči', 'l'š'i:ca.

– Odras novoakutiranega polglasnika v zadnjem ali edinem zlogu je o-jevski glas, reduciran e-jevski glas ali polglasnik (issln. *-ə > dol. *-ə > Z kostel. -ɛ/-ɛ/-ə/-o/-o/-ɔ).¹³

Gradivo: **BP** 'pɔs 'pes', 'dɔš 'dež', 'bɔk 'bik'; **Pr** 'pəs ~ 'pɔs 'pes', 'dəs; **NK** 'bət 'bet', 'bəkɛc 'bikec'; **Tr** 'pɛs, 'dɛš; **Ra** 'dɛš, 'bɛt 'bet', 'bɛk 'bik'; **Ge** 'sən 'sen', 'pəs, 'bək; **Os** 'dəs, 'bək ~ 'pɔs; **Hr** 'dɔš 'dež'; **BL** 'pɔs, 'dɔš.

– Prehod *l > ɥ pred V^o (švapanje) (ne pred u < dol. *ū < issln. *u).

Gradivo: **BP** 'd'ua:ka, del. na -l ž. 'pəs'tiɤa 'pustiti', ('lukna); **Pr** 'g'ɤava, del. na -l ž.: 'kɛ'piɤa 'kupiti', ('luč); **NK** 'p'ua:tɤu, del. na -l ž. 'z'ua:maɤa 'zломiti', ('lukna); **Tr** 's'uatku, del. na -l ž.: 'pɛs'tiɤa 'pustiti', ('lɛ'pina); **Ra** 'x'ua:pɛç, 'kaɤu, ('luč); **Ge** 'pua'nina, del. na -l ž. 'pa'piɤa, ('lukna); **Os** 'd'ua:ka, del. na -l ž.: 't'ka:ɤa, ('glux); **Hr** 'x'ua:pɔç, del. na -l ž. 'pɔ've:ɔɔɤa, ('lu:č); **BL** 'x'uo:dnu, del. na -l ž. 'kɔ'si:ɤa, del. na -l sr.: 'pɔ'bi:roɤò, ('ly:kna).

– Depalatalizacija issln. *l̥ v vseh položajih.

Gradivo: **BP** 'p'luča, 'zjemla, 'zi:əle; **Pr** 'p'luča, 'zjɛmla; **NK** 'k'luka, rod. ed. 'vó:le, 'zè:le; **Tr** 'k'luč, 'vu:la, 'zi:le; **Ra** 'p'luča, 'ne'de:ɔla, 'zè:le; **Ge** im. mn. 'k'lučj, 'di:tela, 'zè:le; **Os** 'p'luča, 'de:ɔtela, 'zi:le; **Hr** 'p'lu:ča, 'vu:la ~ ('zjemla, 'žu:l), 'zi:le; **BL** 'p'ly:ča 'pljuča' ~ 'brav'linɔç 'mravljinec', 3. os. ed. sed. 'mi:le 'mleti' ~ 'pu:le 'polje', 'zi:le ~ 'vɔgɔle 'oglje'.

– Depalatalizacija issln. *n̥ v vseh položajih. Razpad sekundarnega issln. *n̥ (< *-nbj-) na -in- (delno).

Gradivo: **BP** 'niva, 'lukna, 's'vina, 'karejni 'korenje'; **Pr** tož. mn. 'lukne, 'uagɔn 'ogenj', 'ka:majni; **NK** tož. ed. na 'nivo, 'lukna prid. mn. 's'vinske ('šta:lce); **Tr** 'niva, 'k'niga, 'uagɛn, 'koupejni 'kópanje'; **Ra** 'niɤa, 's'kɛdɛn, 'lukna, 'pe'ča:inje 'pečenje'; **Ge** 'uo:gən, 'lukna, 'zɛ'lɛ:ini 'zelenje'; **Os** 'niva, 's'kodon, 'uog'nišče, 'z'na:monjé; **Hr** ('ni:va), 'lu:kna ~ ('k'ni:ga), tož. ed. 'f'uogɔn; **BL** 'ni:va ~ 'ni:va, 'gɔspɔ'di:na ~ 'lɔ'ba:ina, 'sy:kna ~ 'k'ruɔ:šna.

Diftonški odraz jata pa je ohranjen v tistih govornih, kjer je le-ta prišel v par z refleksom *j̥.

¹² Nekateri govori kažejo delne odklone (Novi Kot, Gerovo), v govoru Hrvatskega deloma kračino izkazuje samo še etimološki i, govor Bosljive Loke pa krajšanja visokih vokalov ne pozna. Tudi stopnja moderne vokalne redukcije je v Bosljivi Loki že nižja. Slednje in (ne)krajšanje visokih vokalov predstavlja prehod k vzhodnim kostelskim govornim, ki ne poznajo niti omenjenega krajšanja, stopnja moderne vokalne redukcija pa je nižja v primerjavi z govori, obravnavanimi v tem prispevku.

¹³ Gradivo za leksem *bik* izkazuje različne prevojnje stopnje (ESSJ I: 20), in sicer ga moremo v zahodnih govornih izpeljevati iz psl. *bьkьb, v vzhodnih govornih, vključujoč Bosljivo Loko, pa iz *bykьb (> **BL** 'bik, **Vas** 'bi:k, **Banja Loka** 'bik).

– Nastop protetičnih glasov *j* (pred vzglasnim *i*) in deloma *u* (pred vzglasnim *o*).¹⁴
Gradivo: **BP** *ʃɛmi* ‘ime’, *ʋoɔɔɔr* ‘oder’; **Pr** *ʃɛmi* ‘ime’, *ʋaku* ‘oko’; **NK** *ʃɛzba* ‘izba’, *ʋobɔrʃa:č* ‘brisača’; **Tr** *ʃɛgʳa:ča* ‘igrača’, *ʋoɔɔcɛt* ‘ohcēt’; **Ra** *ʃɛgɟua* ‘igla’ *ʋabras* ‘obraz’; **Ge** *ʃɟɟua*, *ʋobʋa:čno*; **Os** *ʃɛmi* ‘ime’, *ʋoʳpa:jok* ‘pajek’; **Hr** *ʃɛmɛt* ‘imeti’, tož. mn. *ʋoʳru:dje* ‘orodje’; **BL** *ʃɟɟua* ‘igla’, *ʋobʋa:čno*.

3 Fonološki opis govora kraja Tršće

3.1 Inventar

3.1.1 Vokalizem

3.1.1.1 Dolgi naglašeni

<i>i:</i>					<i>u:</i>
	<i>ɛi</i>				<i>ou</i>
		<i>ix</i>			<i>ua</i>
					<i>a:</i>

3.1.1.2 Kratki naglašeni

<i>i</i>					<i>u</i>
	<i>ɛ</i>				
		<i>e</i>		<i>(r)</i>	
				<i>a</i>	

3.1.1.3 Nenaglašeni

<i>i</i>					<i>u</i>
	<i>ɛ</i>			<i>ɔ</i>	
		<i>e</i>			
				<i>a</i>	

¹⁴ V govoru Babnega Polja in Prezida ne pride do nastopa protetičnega *u* v tistih leksemih, kjer je pred umikom naglasa že prišlo do akanja (npr. BP *ʋatrak*). Kronološko gledano je torej akanje starejše od proteze.

3.1.2 Konzonantizem

3.1.2.1 Zvočniki

<i>v</i>			<i>m</i>
<i>u</i>	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>
<i>j</i>			

3.1.2.2 Nezvočniki

<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	
<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
<i>č</i>		<i>š</i>	<i>ž</i>
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>	

3.1.3 Prozodija

Fonološko sta relevantna mesto naglasa in kvantiteta. Govor pozna kvantitetne opozicije v naglašениh zlogih. Inventar prozodemov vsebuje dva naglasa (' $\bar{V}$ ', ' V ') ter nenaglašeno kračino (V).

3.2 Distribucija

3.2.1 Vokalizem

Dolgi vokali lahko nastopajo samo pod naglasom. Kratki vokali lahko nastopajo samo v zadnjem oz. edinem zlogu, v nezadnjem vedno kot posledica (mlajšega) naglasnega umika.

Fonem *i* ni mogoč v vzglasju zaradi protetičnega *j*, ki nastopa pred njim.

Fonem *o* ni mogoč v vzglasju zaradi protetičnega *u*, ki nastopa pred njim.

Fonem *u* ni mogoč v vzglasju zaradi protetičnega *v*, ki nastopa pred njim.

3.2.2 Konzonantizem

3.2.2.1 Zvočniki

Zvočnik v izglasju in pred nezvenečimi nezvočniki ni mogoč, ker se tu premenjuje s fonemom *f*.

Vzglasni *o* ni mogoč, ker se pred njim govori protetični *u*.

Vzglasni *i* ni mogoč, ker se pred njim govori protetični *j*.

Vzglasni *u* ni mogoč, ker se pred njim govori protetični *v*.

3.2.2.2 Nezvočniki

Zveneči nezvočniki se pred nezvenečimi nezvočniki in v položaju pred pavzo premenjujejo v nezveneče nezvočnike.

3.2.3 Prozodija

Naglas ne nastopa na zadnjem zlogu. Dolgi vokali so vedno naglašeni, kratki pa bodisi naglašeni bodisi nenaglašeni. Govor ne pozna ponaglasnih dolžin.

3.3 Izvor

3.3.1 Vokalizem

3.3.1.1 Dolgi naglašeni

	issln.	gradivo
<i>i:</i>	< * $\bar{e}$	' <i>pi:t</i> , ' <i>pa'či:tək</i> 'začetek', ' <i>ti:čən</i> 'tečen', <i>s'vi:t</i> 'prid. sveti', ' <i>p'ri:st</i> 'presti'; ' <i>ri:p</i> 'rep', <i>'ri:t</i> 'red', ' <i>pi:tək</i> 'petek', ' <i>kli:tva</i> , ' <i>pa'ri:dən</i> 'poreden', ' <i>k'li:t</i> 'kleti', ' <i>g'li:dat</i> , ' <i>k'li:cat</i> 'klecati', del. na - <i>l</i> m. ' <i>t'ri:su</i> 'tresti', del. na - <i>l</i> ž. mn.: <i>z'vi:zale</i> , ' <i>p'li:sale</i> , del. na - <i>l</i> sr. ' <i>zi:būq</i> 'zebsti'; <i>ga'vi:dna</i> 'govedina' 1. os. ed. ' <i>li:žen</i> 'leči', 1. os. mn. ' <i>g'li:damq</i> 'gledati', del. na - <i>l</i> ž. <i>g'li:daŷa</i> 'gledati'; <i>s'ri:ča</i> ; ' <i>li:t</i> , ' <i>pi:č</i> , ' <i>mi:t</i> , ' <i>ši:st</i> ; <i>'zi:le</i> , ' <i>ži:nška</i> , rod ed. ' <i>pə'pi:ŷa</i> , rod. mn. ' <i>žə'bi:l</i> 'čebela', tož. mn. ' <i>ri:bra</i> , prid. ž. ' <i>də'bi:ŷa</i> , del. na - <i>l</i> m.: ' <i>ri:ku</i> 'reči', ' <i>pi:ku</i> 'peči', ' <i>ti:ku</i> 'teči', <i>'si:dən</i> , ' <i>t'ri:tjə</i> ; < * $\bar{i}$ v položaju pred <i>r</i> ' <i>mi:r</i> , ' <i>ši:rət</i> 'širiti'; < * $\bar{i}$ - v položaju pred <i>r</i> ' <i>sə'ki:ra</i> , ' <i>š'ti:rə</i> ; < * $\bar{e}$ - v položaju pred <i>r</i> ' <i>mi:ra</i> 'mera', ' <i>vi:ra</i> 'vera';

<i>ej</i>	< *ē < *ĕ- < *ĕ- v položaju za r	'mɛjx, 'rɛjč, s'mɛjx, s'vɛit, ž'lɛip, s'nɛik, c'vɛit, g'nɛizdu, b'lɛit, 'lɛip, v'lɛič; s'vɛiča, 'cɛipɛt 'cepiti'; 'vɛitɛr, č'rɛjšna; pan'dɛjɛk, 'cɛjsta, nɛ'dɛjla, nɛ'vɛjsta, 'rɛipa, st'rɛjxa, ka'lɛjnu, 'lɛjtu, žɛ'lɛjzu, 'mɛjstu, 'vɛjɛt 'vedeti', 'mɛjɛt 'mesiti', s'cɛjpat 'izcepiti'; v'rɛjme;
<i>ie</i>	< umično nagl. e < *a po asimilaciji¹⁵	'čjɛu, mest. ed. f'čjɛlɛ 'čelo', 'sijɛ 'selo', 'sijɛstra, 'tjɛta, žjɛna, žjɛmla, rod. ed. 'sijɛbe, 'dijɛbɔu, 'ljɛzat, 1. os. ed. 'pjɛčen 'peči', del. na -l ž.: s'pjɛkɔa, 'njɛsɔa, del. na -l m. mn. ž. 'rijɛklɛ; 'dijɛlɛč 'daleč';
<i>e:</i> ¹⁶	< *-è < *-ĕ	'te:č '(voda) teče', 'ne:st; 'ze:t 'vzeti';
<i>a:</i>	< *ā < *ā- < *ā < *ā < *ā-	g'ɔa:s, st'ra:x, v'ra:t, 'ma:st, s'ra:p, v'ra:k, tož. ed. st'ra:n, d'ɔa:n, 'ma:vra, b'ra:t 'brati', s'pa:t, 'pa:st 'pasti (živino)', 'ja:k 'močan'; st'ra:ža, rod. ed. gaspa'da:rja, na'ma:rɛn 'nemaren'; ɔ'ta:va 'otava', 'ma:čka, rod. ed. ka'sa:re, or. ed. s k'ra:vɔ, x'ɔa:pɛc, zd'ra:vje, dol. prid. k'ra:vjɛ; 'ra:k, 'ka:mɛn, b'ɔ:atu, 'ja:jnčɛk, 'ma:čɛxa, 'ka:ša, k'ɔa:da, 'ka:ča, 'ja:buka, k'ra:va, 'ja:gada, 'ka:pla, tož. ed. d'ɔa:kɔ, im. mn. 'ɔa:stavce 'lastovica', s'ta:rast, 'pa:met, 'va:rvat 'varovati', ɔ'ta:ba:vlat 'obotavljati'; 'pa:jn, 'da:n, 'ma:x, 'ta:st, 'va:s, mest. ed. 'va:sɛ, 'ɔa:š 'laž'; 'ma:ša, prid. m. 'pa:sjɛ;
<i>ua</i>	< umično nagl. o	'ɔasu 'osel', 'kuatu, rod. ed.: 'kɔaša, 'puada, s'tɔala, 'vɔala, z'ɔuanca 'zvonec', tož. ed. v 'uagɛn, 'ɔasa, 'ɔuara, 'nuaga, 'suava, 'kuasa ~ 'kasa, 'uafca, 'kuaza, lɛ'puɔta, prid. ž. dɛ'buaka, prid. ž. 'buasa, 'mɔalɛt, 'kɔasɛt, 3. os. ed. buade 'bosti'; analogija po stranskih sklonih: 'buap 'bob', 'kɔajn ~ 'kajn;

¹⁵ Rigler 1963: 76.

¹⁶ Dolgi široki e se pojavlja samo v nedoločnikih (etimološki supini). Ta dolžina je nepričakovana, saj bi sicer pričakovali kračino. Dolžina ima pri nekaterih glagolih pomenskorazlikovalno funkcijo, tako da je do nje lahko prišlo tudi sekundarno. Prim.: 'te:č '(voda) teče' - 'teč teči, curire'. Pri 'ne:st 'nesti' te opozicije ne najdemo.

ou	< * $\bar{i}$		<i>'vquk</i> , 'volk', <i>'kquk</i> , <i>'žquna</i> , <i>'sqūza</i> , <i>'bqūxa</i> , 3. os. ed. <i>'kqūne</i> 'kleti';
	< * $\bar{j}$		<i>'pqūx</i> , prid. <i>'dqūk</i> ;
	< umično naglašeni o		v primeru: del. na -l sr. <i>'mqūguq</i> 'moči';
	< * $\bar{e}$		v primeru: <i>'kqūpat</i> 'kópati';
ur	< * $\bar{e}$		<i>k'ru:k</i> , <i>'ku:s</i> 'kos', <i>'mu:š</i> , <i>'zu:p</i> , <i>t'ru:t</i> 'troč', <i>pa'su:da</i> 'posoda', prid. <i>'gu:st</i> , <i>'nu:trę</i> 'notri'; <i>'pu:t</i> 'pot', <i>'ru:bęc</i> 'robec', <i>v'ru:ča</i> ; <i>'mu:ka</i> 'moka'; <i>'pu:pęk</i> 'popek';
	< * $\bar{e}$ -		<i>'gu:ba</i> ;
	< * $\bar{e}$ -		<i>'ku:ža</i> , <i>'du:ta</i> , <i>'vu:la</i> , <i>sę'bu:ta</i> , <i>g'ru:bje</i> 'groblje', <i>'mu:kęr</i> , <i>'mu:dęr</i> , <i>'du:bęr</i> , 1. os. ed. <i>p'ru:sęn</i> 'prositi', 3. os. ed. <i>'vu:zę</i> , 1. os. mn. <i>'vu:zmq</i> 'voziti';
	< * $\bar{o}$	v položaju ob zvočniku	v primerih: <i>'xu:r</i> 'dihur', <i>'mu:rje</i> 'morje', <i>'ju:k</i> 'jok';
	< * $\bar{u}$ -	v položaju pred r	v primeru: <i>'bu:rja</i> ;

3.3.1.2 Kratki naglašeni

	issln.		gradivo
i	< * $\bar{i}$		<i>'list</i> , <i>'sin</i> , <i>k'riš</i> , <i>k'rif</i> ; <i>g'rič</i> , <i>'lice</i> , <i>'listje</i> , <i>p'ridęn</i> , 1. os. ed. <i>'pišeš</i> , <i>t'ri</i> ; <i>g'lista</i> , <i>'šivat</i> , <i>'xitęr</i> ; <i>ma'tika</i> , 2. os. ed. <i>'mislēš</i> 'misliti';
	< * $\bar{i}$ -		rod. ed <i>'miša</i> 'miš', <i>ka'ritu</i> , <i>k'niga</i> , <i>'niva</i> , <i>'riba</i> , <i>'šiba</i> , <i>ž'lica</i> , <i>pre'sica</i> , <i>šę'nica</i> , <i>lę'pina</i> , <i>lę'sica</i> , <i>da'vica</i> 'vdova', <i>ka'biua</i> , <i>'bistęr</i> , <i>'lipaf</i> 'lipov', <i>'mislet</i> , <i>'vidęt</i> , <i>k'licat</i> , 1. os. mn. 'spati' <i>s'pimq</i> , del. na -l m. <i>'mislu</i> 'misliti';
	< * $\bar{i}$	pod terc. naglas.	<i>'visęt</i> 'viseti', 1. os. ed. <i>'iman</i> , 3. os. ed. <i>'ima</i> 'imeti';
	< * $\bar{i}$	po umiku novega akuta	2. os. ed.: <i>'živeš</i> 'živeti', <i>'dęšiš</i> 'dišati', 3. os. ed. <i>'žęvi</i> 'živeti';
	< * $\bar{e}$	po umiku novega akuta	v primeru: <i>s'pit</i> 'spet';

<i>e</i>	< *-i	'tęč 'ptič', 'bęk 'bik', 'męš, 'ręt, 'nęč, 'pęt 'piti';
	< *-ě	'sęn 'sem', 'dęt 'deti', 'jęst 'jesti';
	< *-ù	'k'ręx, 'kęp 'kup', 's'kęp 'skupaj';
	< *-ð	'dęš, 'pęs, prid. 'vęs;
	< umično nagl. ə	'męgua, 'dęska, 'jęzba, 'pęku, 'dęngs;
	< *i po umiku naglasa z zadnj. kratk. zaprt. zloga	'cęgan 'cigan', 'šęrak, 'vęsak 'visok', 'pęjan 'pijan';
	< *i po umiku s sred. zloga	'pęščanc 'piščanec'; ¹⁷
	< *ě pod terc. nagl.	'sęnu, č'ręvu, d'ręvu, prid. 'sęnin 'senen', 'lępu, pre'cędit 'precediti';
	< *ě po umiku novega akuta	'męxur, 3. os. ed.: 'sędi 'sedeti', 'bęži 'bežati';
	< *ě po umiku naglasa z zadnj. kratk. zaprt. zloga	'sędęt 'sedeti';
	< *-ě	v primeru: prid. ž. b'ręja;
	< *u pod terc. nagl.	'vęxu, 'lędi 'ljudje', 'pęstęt 'pustiti', z'gębet 'izgubiti', 'xędu 'hudo', 'suxu;
	< *u po umiku novega akuta	'xędič 'hudič';
	< *ū	v primeru: 'kęna 'kuna';
	< *i pod terc. nagl. v položaju za prot. j	'jęmi 'ime';
	< *ī v položaju ob zvočniku	v primeru: 'dęvję 'divji';
	< *ē v položaju ob zvočniku	v primeru: 'žęja;
	< umično nagl. e	v primeru: 'męja;

¹⁷ Psl. *piščáньсь.

<i>e</i>	< * <i>-ĕ</i>		<i>'zet</i> 'zet', 1. os. ed. <i>g'ren</i> 'iti', <i>'več</i> ;
	< * <i>-è</i>		<i>b'res</i> 'brez', <i>'se</i> 'vse', <i>'teč</i> 'teči; curire', del. na <i>-l</i> ž. mn. <i>š'le</i> 'iti';
	< * <i>ĕ</i>	pod terc. nagl.	<i>'mesu</i> , rod. ed. <i>'peti</i> 'peta', <i>'mexku</i> ;
	< * <i>e</i>	pod terc. nagl.	<i>'čĕlust</i> , <i>'nebu</i> , <i>'peru</i> , <i>'pepiu</i> , <i>'večir</i> , rod. ed.: <i>'zemli</i> , <i>'sestri</i> (etim. neupravičeno), <i>'desit</i> '10';
	< * <i>-ā</i>	v položaju ob <i>j</i>	v primeru: <i>'sejnat</i> 'sanjati';
	< * <i>-à</i>	v položaju ob <i>j</i>	<i>k'rej</i> 'kraj', <i>'jest</i> 'jaz', <i>z'dej</i> ;
	< * <i>-ĕ</i>	v položaju ob <i>r</i>	<i>x'ren</i> ;
	< * <i>ĕ</i>	redko	<i>'peta</i> , <i>g'reda</i> , <i>'jezek</i> , <i>'mexka</i> ;
	+ <i>r</i> < * <i>ĝ</i>		<i>'čerf</i> 'črv', <i>'čerĝn</i> , <i>'tert</i> 'trd';
	+ <i>r</i> < * <i>ĵ</i> -		<i>'tergat</i> 'trgati', <i>'Terstje</i> 'Tršće';
	+ <i>r</i> < umično nagl. * <i>r</i>		<i>'terska</i> 'trska', <i>'deržat</i> 'držati';
	+ <i>r</i> < * <i>r</i>	pod terc. nagl.	<i>'serci</i> 'srce';
	+ <i>r</i> < * <i>r</i>	po umiku novega akuta	2./3. os. ed. <i>'deržiš</i> , <i>'derži</i> 'držati';
	< umično nagl. <i>e</i>		v primeru: <i>'metŭa</i> 'metla';

a	< *-à	<i>m'ras, p'rak, b'rat, 'fant, zd'raf, 'past</i> 'pasti', 1. os. ed. <i>'dan</i> 'dati';
	< *-ò	<i>'kaš, 'pat</i> 'pod', <i>g'rap, s'nap, 'kajn ~</i> <i>'kuajn;</i>
	< *a pod terc. nagl.	<i>b'ravlinc</i> 'mravljinec', tož. ed. <i>b'rado</i> 'brada', im. mn. <i>'yasi</i> 'lasje', <i>z'uat</i> , tož. mn. <i>s'trani, s'uabu, s'uatku, 'tak</i> 'tako', del. na -l m. <i>'zaspou</i> 'zaspati';
	< *a po umiku novega akuta	prid. <i>'zakuan</i> 'zaklan', 3. os. ed. <i>'kadi</i> 'kaditi', del. na -l m. <i>'naviy</i> 'naviti';
	< *a po umiku naglasa z zadnj. kratk. zaprt. zloga	<i>'uaxtič;</i>
	< *o pod terc. nagl.	<i>'uaku</i> , im. mn. <i>'uaci</i> , rod. ed. <i>'baga, 'nači,</i> <i>uot</i> 'zari 'zora', or. ed. <i>s 'kastjō, 'damu</i> 'domov'; <i>'karin</i> 'koren', <i>'gasput, 'uabruč,</i> <i>'pamuč</i> 'pomoč', <i>'kakuš, 'bauan</i> 'bolan', 1.os. ed. <i>'paznan</i> 'poznati', del. na -l <i>'uastou</i> 'ostati'; analogija po stranskih sklonih: im. ed.: <i>'gara, 'naga, 'vada;</i>
	< *o po umiku novega akuta:	<i>gas'padar, s'ramak, 'paspan</i> 'pospan, zaspan', 3. os. ed. sed.: <i>ga'vari</i> 'govoriti, <i>žv'gali</i> 'žvrgoleti', <i>'bali</i> 'boleti', <i>'gari</i> 'goreti', del. na -l m. <i>'radiu</i> 'roditi';
	< *o po umiku naglasa z zadnj. kratk. zaprt. zloga	<i>'uatrak</i> 'otrok', <i>'uabras</i> 'obraz', <i>'rajen</i> 'rojen', <i>'kasmāt</i> 'kosmat', 2. os. vel. <i>'paglēj</i> 'pogledati';
	< *o pod terc. nagl.	tož. mn. <i>'zabi</i> 'zob';
	< *o redko	<i>'raka ~ 'ruaka;</i>
	< umično nagl. o	v primeru: <i>'čūavęik</i> 'človek';
	+ r < *f̄	<i>'garm, 'parst, 'varx ~ 'vrx, 'karf, s'mart;</i>
	+ r < *j̄-	<i>'xarbēt, 'garča;</i>
	+ r < *r̄	3 os. ed. <i>s'mardi</i> 'smerdeti', 2./3. os. ed <i>'vartiš/'varti</i> 'vrteti';
	< *-à- po umiku novega akuta v položaju za *l ^o	v primeru: <i>'uačēn</i> 'lačen';

<i>o</i>	< *ò-	v položaju za protetičnim <i>u</i>	' <i>uodɛr</i> 'oder', ' <i>uqsɛn</i> 'osem';
	< *ò-	v položaju pred prehodnim <i>j</i>	v primeru: <i>g'rojzdje</i> ;
	< *ò	v položaju ob zvočniku	' <i>vou</i> 'vol', ' <i>s'tou</i> 'stol';
	< *ə	v položaju za * <i>lʷ</i> po nagl. umiku	' <i>uɔxak</i> 'lahek', ' <i>uogat</i> 'lagati';
	< *ě	v položaju ob <i>u < l < dl</i>	pri del. na - <i>l</i> m.: ' <i>jou</i> 'jesti', ' <i>sou</i> 'sesti';
<i>u</i>	< *ō		' <i>buk</i> , ' <i>g'nuj</i> , ' <i>muč</i> , ' <i>nus</i> , ' <i>must</i> , ' <i>nufi</i> 'noht', ' <i>dum</i> 'dom', ' <i>kus</i> , (po asimilaciji) ' <i>put</i> 'plot', ' <i>pujle</i> , ' <i>kust</i> , ' <i>nuč</i> , ' <i>bus</i> 'bos';
	< *ū		<i>k'lun</i> , ' <i>g'lux</i> , ' <i>sux</i> , <i>uq'kulɛ</i> 'okoli'; ' <i>k'luč</i> , ' <i>žul</i> 'žulj', ' <i>luč</i> , ' <i>šuša</i> , ' <i>p'luča</i> , daj./mest. ed. ' <i>dušɛ</i> ; ' <i>vusta</i> , prid. ž. ' <i>suxa</i> ; ' <i>juk</i> 'jug', ' <i>lukna</i> ;
	< *ù-		rod. ed. ' <i>k'ruxa</i> , ' <i>muxa</i> , ' <i>južna</i> 'kosilo', ' <i>jutrɔ</i> , ' <i>pas'lušat</i> , ' <i>kuxat</i> ;
<i>ɣ</i>	< *ɣ		' <i>vɣx</i> ~ ' <i>varx</i> , ' <i>dɣzat</i> ~ ' <i>derzat</i> ;

3.3.1.3 Kratki nenaglašeni

	issln.		gradivo
<i>i</i>	< *ɛ	po terc. umiku	' <i>desit</i> '10';
	< *-ɛ	po terc. umiku	' <i>jɛmi</i> 'ime', v končnici rod. ed ž. sp.: <i>g'uavi</i> , ' <i>nagi</i> , ' <i>raki</i> , ' <i>sestri</i> , ' <i>ženi</i> ; <i>'serci</i> ; ' <i>večir</i> , ' <i>pepiu</i> , prid. ' <i>sɛnin</i> 'senen', <i>'karin</i> 'koren';
	< *e	po terc. umiku	' <i>koupejini</i> 'kópanje', ' <i>lɛdi</i> 'ljudje';
	< *-e	v končaju *-je	
<i>e</i>	< *Vɛ		' <i>pa:met</i> ;
	< *eV		v predponi <i>pre-</i> : ' <i>pre'uarat</i> 'prevarati', <i>pre'čedit</i> ;
	< *Vɛ		' <i>ma:čexa</i> ;
	< *-e		' <i>listje</i> , ' <i>mu:rje</i> 'morje', <i>zg'ua:vje</i> 'vzglavje', 3. os. ed. ' <i>buaɛ</i> 'bosti'; <i>v'rejme</i> , rod. ed., im./tož. mn. ž. (a. p. a, deloma b): ' <i>ba:be</i> , ' <i>duše</i> , ' <i>xiše</i> , ' <i>kaša:re</i> , ' <i>lukne</i> ;
	< *-ɛ		

ɛ < *-i < *oV̇ < *eV̇ < *eV̇ < *iV̇ < *V̇i < *-ě/*-i/*-u¹⁸ < *-ě/*-i¹⁹ < *aV̇ < *uV̇ < *Vu < v priponah *-ac, *-ak, *-an, *-ar	'ma:tę, im. mn. m. 'du:xtarję 'zdravnik', or. mn. ž.: 'jõušamę 'jelša', 'ku:žamę, 'puncamę, š'ti:rę, del. na -l m. mn. 'rjęklę; sę'bu:ta 'sobota'; lę'puõta; šę'nica, nę'vejista, nę'bi:sa; lę'sica, tož. ed. šę'vankõ; pasp'ra:vęt 'pospraviti', pa'za:bęt 'pozabiti', na'rjędęt 'narediti', z'dignęt 'vzdigniti', 1. os. ed. pas'ta:vęn 'postaviti', 2. os. ed. 'mislęš 'misлити'; v končnici daj. ed. m./sr.: b'ra:tę, k'rižę, 'sięlę, 'mejste, 'lęjte; v končnici daj./mest. ed. ž.: 'dušę, 'xišę, 'žięnę, 'sijstrę; prę'sica; v priponi raz-: ręz'ja:dęt 'razjaditi, razjeziti', ręš'ti:gņęt 'raztegniti', del. na -l m. ręz'vi:zõu 'razvezati'; lę'pina, del. na -l ž.: pęs'tiua 'pustiti', zbę'diua 'zbuditi', kę'piua 'kupiti'; 'tręibęx 'trebuh'; x'ua:pęc, žę'uõdęc; 'tuarek, 'jajnčęk, sta'ličęk, pa'či:tęk 'začetek', čę'tertęk; uacęn, p'riđęn, na'ma:ręn 'nemaren', na'ru:dęn; 'bistęr, 'xitęr, 'mu:kęr, 'mu:dęr, 'du:bęr, 'vejter;
a < *oV̇ < *Vo < *Va < *ě	sta'ličęk, rod. ed. ča'vejka 'človek', ka'lęjnu, ka'biua, pak'rořka, pa'su:da, pasp'ra:vęt 'pospraviti', pa'za:bęt 'pozabiti', pas'luřat, 1. os. ed. pas'ta:vęn 'postaviti'; 'ja:gada, s'ta:rast, 'lipaf 'lipov'; 'šęrak, 'vęsak; v del. na -l m.: pag'li:dõu; v predponi ne-: na'ma:ręn 'nemaren', na'vi:ręn 'nejeveren', na'ru:dęn 'neroden', prid. ž. na'vu:lna 'nevoljen';

¹⁸ Za daj./mest. ednine samostalnikov moškega in srednjega spola se ne da nedvoumno določiti izvora končniškega morfema.

¹⁹ Za daj./mest. ednine samostalnikov ženskega spola a-sklanjatve se ne da nedvoumno določiti izvora končniškega morfema.

ø < *-ø < *-o < *oV̇ v položaju za *l^o	tož. ed. ž.: <i>g'uvanø, 'kiklø, 'rakø, st'rejixø;</i> or ed.: <i>s 'kastjø, s k'ra:vø, z'vejzdo;</i> 3. os. mn.: <i>jeg'ra:jø 'igrati, ra'zumjø;</i> glagolski morfemi: 1. os. mn.: <i>'mislimø,</i> <i>g'li:damø, s'pimø;</i> <i>uø'ta:va 'otava, uø'kulø 'okoli,</i> <i>uø'pøstøt 'opustiti, uø'ta'ba:vlat</i> <i>'obotavljati, uø'søšit 'osušiti';</i> <i>ka'løjnu, ka'ritu, b'u:tu, žø'løjzu,</i> <i>g'nejzdu;</i> <i>z'uatu, 'nebu, 'peru, 'vøxu, 'mesu, 'uaku,</i> <i>'šønu, č'revu, d'revu, s'uabu, 'møxku,</i> <i>'gaspøt, 'uabruč, 'kakuš, 'pamuč</i> <i>'pomoč';</i> <i>'ja:buka;</i> <i>'uasø 'osel, 'pøku 'pekel, del. na -l m.:</i> <i>'ri:ku, z'dignu, t'ri:sø;</i> del. na -l: v primerih <i>'mislu, 'pustu;</i> del. na -l m.: <i>pag'li:døu, rez'vi:zøu,</i> <i>s'tau, s'pau, pre'čitøu;</i> po terc. premiku: <i>'zaspøu 'zaspati, 'uastøu 'ostati';</i> rod. mn. m. <i>kilø'møtru;</i>
u < *-o < *-o po terc. umiku < *V̇o po terc. umiku < *V̇I < v priponi *-øu < *-øu/*-øl/*-øI < v priponi *-iu < *il < v priponi *-au < *-alø < v priponi -ov < *-oø	

3.3.1.4 Onemitev samoglasnikov

iV̇ v položaju ob zvočniku *r	<i>s'ramak;</i>
V̇i v priponi *-ica v priponi *-ina	<i>'ru:šca 'rožica, im. mn. 'ua:stavce</i> <i>'lastovica';</i> <i>ga'vi:dna 'govedina, 'južna 'kosilo';</i>
V̇ø v priponi *-øc	v večzložnicah: <i>'pøščanc 'piščanec,</i> <i>b'ravlinc 'mravljinec';</i>
V̇ø v priponi *-øc	<i>'zajc;</i>

3.3.2 Konzonantizem

Soglasniki so nastali iz enakih izhodiščnih splošnoslovenskih soglasnikov, poleg tega pa še:

	izvor	gradivo
<i>f</i>	< *v pred nezvonečimi nezvočniki in v izglasju	<i>pak'roška</i> , <i>'uafca</i> , tož. mn.: <i>na 'žifce</i> , <i>f'seḡ</i> 'vsi', tož. ed.: <i>f'ci:rkvo</i> , <i>f'xišq</i> ; <i>z'draf</i> , 'karf' 'kri', 'čerf, 'lipaf' 'lipov', 'leḡinaf' 'lenov, len';
	< *xK	<i>'uqfct</i> 'ohcet', 'nuft' 'noht';
<i>u</i>	< *l pred V°	<i>'uaxtič</i> , <i>b'ua:tu</i> , <i>z'uat</i> , <i>'s'ua</i> , im. mn. <i>'ua:stavce</i> 'lastovica', <i>'ua:š</i> 'laž', <i>d'ua:n</i> , <i>k'ua:da</i> , <i>ž'ē'uodēc</i> , <i>g'uā:s</i> , <i>zg'ua:vje</i> 'vzglavje', tož. ed. <i>d'ua:kq</i> , <i>x'ua:pēc</i> , <i>č'jeu</i> 'čelo', <i>'s'jeu</i> 'selo', <i>'metua</i> 'metla', <i>'mēgua</i> , <i>d'ē'bi:ua</i> 'debela', <i>p'ua:čat</i> 'plačati', del. na -l ž.: <i>k'ē'piua</i> 'kupiti', <i>uōž'ē'niua</i> 'oženiti', <i>pa'piua</i> 'popiti', <i>s'leḡikuā</i> 'sleči', <i>s'pa:ua</i> , <i>g'li:daua</i> , <i>b'ua</i> , <i>'niēsua</i> , <i>pas'lušaua</i> , <i>s'tisneua</i> , <i>'vidua</i> , <i>s'uabu</i> , <i>'mā:u</i> 'malo';
	< *-l	<i>'pepiu</i> , <i>s'tou</i> 'stol', 'voḡ; <i>'beu</i> , <i>ve'siu</i> ; del. na -l m.: <i>pag'li:dou</i> , <i>rež'vi:zou</i> , <i>s'tau</i> , <i>s'pau</i> , <i>pre'čitou</i> , <i>'zaspou</i> 'zaspati', <i>'uastou</i> 'ostati'; <i>'radiu</i> 'roditi', <i>'naviu</i> 'naviti';
	< kot proteza pred *o-	<i>'uabruč</i> , <i>'uaku</i> , <i>'uabras</i> 'obraz', <i>uō'ta:va</i> 'otava', <i>'uōfct</i> 'ohcet', <i>'uōder</i> 'oder', <i>'uosēn</i> 'osem', <i>uō'kulē</i> 'okoli', del. na -l m. <i>'uastou</i> 'ostati', <i>uō'p'ēstet</i> 'opustiti', <i>uō'ta'ba:vlat</i> 'obotavljati', <i>uō'š'ēšit</i> 'osušiti';
<i>v</i>	< kot proteza pred *u-	<i>'vēš</i> 'uš', <i>'vusta</i> , <i>'vēhu</i> 'uho', <i>'v'edret</i> 'udariti';
<i>j</i>	< kot proteza pred *i-	<i>'jēzba</i> 'izba', <i>jēg'ra:ča</i> 'igrača', <i>j'ēskat</i> 'iskati', <i>'jēmet</i> 'imeti';
	< kot prehodni j [i]	<i>za'gu:jzda</i> 'zagozda', <i>g'roḡjzdje</i> ;
	< *ĭ kot [i] + l	<i>k'raiḡ</i> , <i>n'ē'dēila</i> , <i>'puile</i> ;
	< *ń < *-nbj- kot [i] + n	<i>'kōupeḡini</i> 'kópanje';
	< *ń kot [i] + n za samoglasnikom	<i>'paḡn</i> 'panj', <i>'kuāin</i> , <i>'seḡinat</i> 'sanjati', <i>'uaḡnske</i> 'lanski';

n	< * <i>n</i>	na vzglasju	<i>'niva</i> ;
	< * <i>n</i>	za soglasnikom	<i>'lukna, k'niga, č'rějšna</i> ;
	< * <i>n</i>	za samoglasnik.	<i>'uagen</i> ;
	< * <i>-m</i>		or ed. z <i>b'ra:ten, s 'paršten</i> 'prst', <i>k'ua:davęn</i> 'kladivo', daj. mn. <i>k 'sijęstran</i> , 1. os. ed.: <i>pas'ta:vęn</i> 'postaviti', <i>p'ru:sęn</i> 'prošiti', <i>'dan</i> 'dati', <i>g'li:dan, 'misłęn</i> , <i>'paznan</i> 'poznati', <i>'sęn</i> 'biti', <i>'si:dęn</i> '7', <i>'tan</i> 'tam';
l	< * <i>l</i>	na začetku besede	<i>k'lun, p'luča, k'luč, 'čęlust</i> ;
	< * <i>l</i>	na koncu besede	<i>'ka:pla, 'zięmła, 'vu:la; u'čitel, 'žul</i> 'žulj';
	< <i>-lj-</i> < * <i>-lj-</i>		<i>'zi:le, g'ra:ble</i> ;
g	< <i>u + m/b</i>		<i>g'mart</i> 'umreti', <i>g'bęt</i> 'ubiti';

3.3.2.1 Izguba soglasnikov

<i>vd-</i> → <i>d-</i>	<i>da'vica</i> 'vdova';
<i>pt-</i> → <i>t-</i>	<i>'tęč</i> 'ptič';
<i>pš-</i> → <i>š-</i>	<i>šę'nica</i> ;
<i>vs-</i> → <i>s-</i>	<i>'sake</i> 'vsaki';

3.3.2.2 Asimilacija

<i>xč</i> → <i>šč</i>	<i>'nęšče</i> 'nihče';
<i>xt</i> → <i>ft</i>	<i>'nuft</i> 'noht';
<i>čb</i> → <i>žb</i>	rod. mn. ž. <i>žę'bi:l</i> 'čebela';
<i>tj</i> → <i>k</i>	<i>'kęidęn</i> 'teden';
<i>vč-</i> → <i>šč-</i>	<i>š'či:ra</i> 'včeraj';
<i>xv</i> → <i>f</i>	<i>'fa:la</i> 'hvala', <i>'fa:lęt</i> 'hvaliti';
<i>mr</i> → <i>br</i>	<i>b'ravline</i> 'mravljinec';
<i>dn</i> → <i>gn</i>	<i>'žęjgna</i> 'žejna' (po analogiji tudi <i>'žęjga</i>)
<i>s-š</i> → <i>š-š</i>	<i>'šuša, uę'sęšit</i> 'osušiti', del. na <i>-l</i> ž. <i>š'lišaua</i> ;

3.3.2.3 Diferenciacija

<i>zv</i> → <i>zg</i>	<i>z'ganc</i> 'zvonec';

3.3.3 Prozodija

Govor pozna vse splošnoslovenske naglasne spremembe, od nesplošnoslovenskih pa naslednje: umik na prednaglasno kračino (*'guara*, *'sijestra*), umik na prednaglasno nadkračino (*'megua*), terciarni premik cirkumfleksa (*č'ŗevu*), umik dolgega akuta z zadnjega zaprtega zloga na predhodni (dolgi ali kratki) zlog (*'mexur*) in umik naglasa s končnega kratkega zaprtega zloga na predhodni zlog (*'uatrak*).

4 Sklep

Na osnovi primerjalnega narečnega gradiva izbranih krajevnih govorov na stičnem ozemlju, ki ga loči državna meja med Slovenijo in Hrvaško, smo pokazali, da so vsi obravnavani govori del enega narečja, tj. spadajo med zahodne govore kostelskega narečja. Sprememba v klasifikaciji je pomembna zlasti za tiste govore, ki so bili do sedaj umeščeni med zahodne goranske govore kajkavske narečne skupine hrvaškega jezika – Ravnice, Gerovo, Hrvatsko, Prezid in Tršće, predvsem pa za slednja dva govora krajev Prezid in Tršće, o katerih se do sedaj še ni pisalo kot o slovenskih govorih.

VIRI IN LITERATURA

- Ana GORŠE, 2010: *Potek izoglos v govorih ob zgornji Kolpi: Diplomsko delo*. Ljubljana: FF.
- Januška GOSTENČNIK, 2013a: *Izoglose na stiku slovenskega kostelskega narečja in kajkavskega goranskega narečja: Doktorska disertacija*. Ljubljana.
- , 2013b: Fonološki opis govora grada Gerovo (prema zapisu Božidara Finke). *Slavia Centralis* 6/1. Maribor. 38–58.
- Marija MALNAR, 2012: *Fonološki opis čabarskih govora na frazeološkem korpusu: Doktorska disertacija*. Zagreb.
- , 2013: Fonologija govora Tršća u Gorskom kotaru. *Jezikoslovlje* 14.1. 101–28.
- Tanja MUHVIČ, 2009: *Somatski frazemi v govoru vasi Hrvatsko pri Osilnici: Diplomsko delo*. Ljubljana: FF.
- Zapisi za SLA: Babno Polje (SLA T279), Osilnica (SLA T281), Ravnice (SLA T411), Novi Kot (SLA T417). Shranjeno v Dialektološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.
- Vida BARAC-GRUM 1993: *Čakavsko-kajkavski govorni kontakt u Gorskom kotaru*. Reka: Izdavački centar Rijeka.
- Vida BARAC-GRUM, Božidar FINKA, 1981: Govori i nazivlje. *Gorski kotar*. Delnice: Fond knjige »Gorski kotar«. 418–31.

- France BEZLAJ, 1976: *Etimološki slovar slovenskega jezika: Prva knjiga*. A–J. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Dalibor BROZOVIĆ, 1998: Čakavsko narječje. *Hrvatski jezik*. Ur. Mijo Lončarić. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej.
- Božidar FINKA, 1974: Gorskokotarska kajkavština u našem dijalekatskom mozaiku. *Kajkavski zbornik*. Ur. Joža Skok, Miroslav Šicel in Antun Šojat. Zlatar: Narodno sveučilište »Ivan Goran Kovačić«. 29–43.
- Januška GOSTENČNIK, 2014a: Primerjava govorov Babnega Polja in Ravnic v luči starejših in mlajših slovenskih jezikovnih sprememb. *Jezikoslovni zapiski* 20/2. Ljubljana. 25–36.
- , 2014b: Govor kraja Banja Loka (SLA T283) (po gradivu za SLA). *Annales: Anali za istrske in mediteranske študije* 24/2. Koper. 343–55.
- Sonja HORVAT, 1994: Nekaj naglasnih in fonoloških značilnosti slovenskega kostelskega govora. *Slavistična revija* 42/2–3. Ljubljana. 305–12.
- Pavle IVIĆ, 1961: Prilozi poznavanju dijalektske slike slike zapadne Hrvatske. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu: Knjiga VI*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Stjepan Ivšić, 1936: Jezik Hrvata kajkavaca. *Ljetopis JAZU* 48. Zagreb: JAZU. 47–88.
- Hrvoje KOVAČ, 2015: *Fonološki opis crnoluškog govora: Diplomski rad*. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Josip LISAC, 2006: *Tragom zavičaja: Delnički govor i govor Gornjih Turni u svjetlosti goranskih kajkavskih govora*. Split: Književni krug.
- Rado L. LENČEK, 1996: O prehodu *-m > -n* v južnoslovanskih narečjih. *Izbrane razprave in eseji*. Ur. Marta Pirnat-Greenberg. Ljubljana: Slovenska matica.
- Mijo LONČARIĆ, 1996: *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Milan MOGUŠ, 1977: *Čakavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Tijmen PRONK, 2010: Rani razvoj goranskih govora: *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 36/1. 97–133.
- Fran RAMOVŠ, 1924: *Historična gramatika slovenskega jezika: II. Konzonantizem*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- , 1931: *Dialektološka karta slovenskega jezika*, Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I.
- SLA 1.1 = *Slovenski lingvistični atlas 1: človek (telo, bolezni, družina) 1: Atlas*. Ur. J. Škofic. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011 (Jezikovni atlas).
- SLA 1.2 = *Slovenski lingvistični atlas 1: človek (telo, bolezni, družina) 2: Komentarji*. Ur. J. Škofic. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011 (Jezikovni atlas).
- SLA 2.1 = *Slovenski lingvistični atlas 2: kmetija 1: Atlas*. Ur. J. Škofic. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Jezikovni atlas).

SLA 2.2 = *Slovenski lingvistični atlas 2: kmetija 2: Komentarji*. Ur. J. Škofic. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Jezikovni atlas).

Matej ŠEKLI, 2009: Merila določanja mej med slovenskimi narečji in podnarečji. *Slovenska narečja med sistemom in rabo*. Ur. Vera Smole. Ljubljana: FF (Obdobja, 26). 291–318.

Matej ŠEKLI, 2013: Zemljepisnojezikoslovna členitev kajkavščine ter slovensko-kajkavska jezikovna meja. *Slovenski jezik Slovene linguistic studies* 9. 3–53.

Zapis za SLA T281 Osilnica, 1957. Rokopis. Poročilo s terena. Tipkopis. Shranjeno v Dialektološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.

SUMMARY

This article outlines the main phonological features of nine local dialects: from Babno Polje and Novi Kot on the Slovenian side; across the state border from Prezid to Gorski kotar, along the regional road towards Delnice to Gerovo; on the East side along the Čabranka river to Bosljiva Loka. Some of the speeches treated in the article are part of the data-point network for the *Slovenski lingvistični atlas* (Slovenian Linguistic Atlas, SLA). In Slovenia: Babno Polje (BP) – SLA T279, Novi Kot (NK) – SLA T417, Osilnica (Os) – SLA T281, Bosljiva Loka (BL); in Croatia: Prezid (Pr), Tršće (Tr), Ravnice (Ra) – SLA T411, Gerovo (Ge), Hrvatsko (Hr). The local dialect of Tršće is presented in a form of a phonological description where the basic Slovene system is taken as a point of departure. Despite the national border, the examined area and its local dialects present a language continuum. The aim of the paper was to confirm, based on dialectal material, that all of the treated local dialects belong to the same dialect, since the local dialects on the Croatian side do not display definitive Kajkavian features. The study confirmed the following working hypothesis: the national border does not present a dialectal border; the examined local dialects are not mixed; all of them can be classified as a part of the Western local dialects of the Kostel dialect of the Lower Carniolan group of the Slovene language. The change in classification is particularly important for those local dialects that were previously classified as part the Western mountain subdialect of the mountain dialect in the Kajkavian dialect group of Croatian, i.e., the local dialects of Ravnice, Gerovo, Hrvatsko, Prezid, and Tršće. It has particular significance for the local dialects of Prezid and Tršće that have not been treated as Slovene local dialects of the Lower Carniolan dialect group. Sociolinguistic aspects of language or ethnic identity were not the subject of this study.

Slavistična revija (<https://srl.si>) je ponujena pod licenco [Creative Commons, priznanje avtorstva 4.0 international](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).
URL https://srl.si/sql_pdf/SRL_2016_3_08.pdf | DOST. 13/08/22 5.28